IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 2 May 2026

KO'MIR KONLARIDA XAVFLI ZONALARNI ANIQLASH VA JAROHATLANGANLARGA BIRINCHI TIBBIY YORDAM KO'RSATISH

Abduxoliqova Mahliyo Baxodir qizi
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti,Toshkent shahri
Geodeziya, kartografiya va kadastr;3-bosqich talabasi

Dotsent **Nizamova Dilrabo Odilovna**
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti (tibbiy bilim asoslari)
https://doi.org/10.5281/zenodo.20178372

Annotatsiya. Ushbu maqolada ko'mir konlarida yuzaga keladigan xavfli zonalarni aniqlash hamda ishlab chiqarish jarayonida jarohatlangan insonlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish masalalari yoritilgan. Konlarda sodir bo'ladigan gaz portlashlari, yer ko'chishi va ventilyatsiya yetishmovchiligi kabi xavfli holatlar inson hayotiga jiddiy tahdid tug'diradi. Maqolada geodezik o'lchovlar, kartografik usullar va zamonaviy texnologiyalar yordamida xavfli hududlarni aniqlash yo'llari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, turli jarohatlar yuzaga kelganda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish usullari bayon etilgan. Tadqiqot natijalari konlarda xavfsizlikni ta'minlash va inson hayotini saqlab qolishda ushbu yondashuv muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.
Kalit so'zlar: Ko'mir koni, xavfli zonalar, birinchi tibbiy yordam, gaz portlashi, yer ko'chishi, geodeziya, kartografiya, xavfsizlik, jarohatlar, monitoring.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы выявления опасных зон в угольных шахтах, а также оказания первой медицинской помощи пострадавшим в процессе производства. Опасные ситуации, такие как газовые взрывы, обвалы и недостаточная вентиляция, представляют серьёзную угрозу для жизни человека. В статье рассматриваются методы определения опасных зон с использованием геодезических измерений, картографических подходов и современных технологий. Также описаны основные способы оказания первой помощи при различных травмах. Результаты исследования показывают, что данный подход играет важную роль в обеспечении безопасности и сохранении жизни людей в шахтах.
Ключевые слова: Угольная шахта, опасные зоны, первая медицинская помощь, газовый взрыв, обвал, геодезия, картография, безопасность, травмы, мониторинг.

Abstract . This article discusses the identification of hazardous zones in coal mines and the provision of first aid to injured workers during mining operations. Dangerous situations such as gas explosions, collapses, and insufficient ventilation pose serious threats to human life. The study examines methods for identifying hazardous areas using geodetic measurements, cartographic approaches, and modern technologies. In addition, it describes first aid techniques for various types of injuries. The results show that this approach plays a significant role in ensuring safety and saving lives in mining environments.
Keywords :Coal mine, hazardous zones, first aid, gas explosion, collapse, geodesy, cartography, safety, injuries, monitoring.

Hozirgi kunda kon sanoati iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ko'mir qazib olish jarayonida inson mehnati yuqori xavf bilan bog'liq bo'lib, turli favqulodda vaziyatlar yuzaga kelishi mumkin. Ko'mir konlarida gaz portlashlari, yer ko'chishi, chang va ventilyatsiya muammolari inson hayoti uchun jiddiy tahdid tug'diradi. Shu sababli xavfli zonalarni oldindan aniqlash va yuzaga kelgan jarohatlarda birinchi tibbiy yordamni to'g'ri ko'rsatish muhim ahamiyatga ega.

Mazkur maqolada ko‘mir konlarida xavfli hududlarni aniqlash usullari hamda jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish tartiblari yoritiladi.

Ko‘mir konlarida xavfli zonalar bir nechta omillar asosida shakllanadi. Eng ko‘p uchraydigan xavfli holatlar quyidagilardan iborat:

1.Gaz to‘planadigan hududlar — metan va boshqa gazlar yig‘ilib portlash xavfini keltirib chiqaradi

2.Yer ko‘chishi mumkin bo‘lgan zonalar — tog‘ jinslarining mustahkam emasligi natijasida qulashlar sodir bo‘ladi

Ushbu xavfli zonalarni aniqlash kon xavfsizligini ta’minlashda muhim bosqich hisoblanadi.

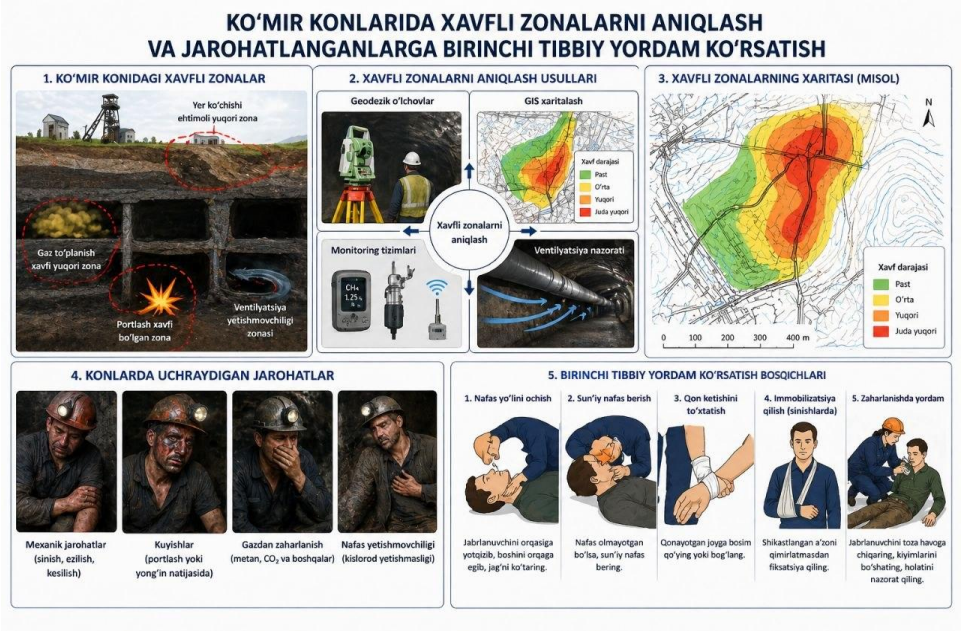
Ko‘mir konlarida xavfli hududlarni aniqlashda zamonaviy texnologiyalar muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, geodeziya va kartografiya sohalari bu jarayonda asosiy o‘rin tutadi.

1.Geodezik o‘lchovlar yordamida kon ichidagi deformatsiyalar va siljishlar aniqlanadi

2.Kartografik usullar orqali xavfli hududlar xaritalashtiriladi.

3.GIS texnologiyalari yordamida ma’lumotlar tahlil qilinib(1-rasm), xavf zonalari aniqlanadi.

4.Monitoring tizimlari orqali real vaqt rejimida nazorat olib boriladi.

1-rasm.Ko’mir konlarida xavfli zonalarni aniqlash va jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko’rsatish.

Bu usullar yordamida xavfli hududlarni oldindan aniqlash va favqulodda holatlarning oldini olish mumkin.

Ko‘mir konlarida turli xil jarohatlar yuzaga kelishi mumkin:1.Mexanik jarohatlar — sinish, ezilish, kesilish.2.Kuyishlar — portlash yoki yong‘in natijasida.3.Gazdan zaharlanish — metan yoki karbonat angidrid ta’siri.4.Nafas yetishmovchiligi — kislorod yetishmasligi sababli. Ushbu jarohatlar tezkor va to‘g‘ri yordam ko‘rsatishni talab qiladi.

Birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish

Favqulodda vaziyatlarda birinchi tibbiy yordam inson hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Quyidagi asosiy choralar bajarilishi zarur:

1.Nafas yo‘lini ochish — jabrlanuvchini to‘g‘ri holatga keltirish

2.Sun’iy nafas berish — nafas ololmayotgan holatda

3.Qon ketishini to‘xtatish — bosim qo‘yish yoki bog‘lash orqali

Birinchi yordam tez va to‘g‘ri ko‘rsatilsa, og‘ir oqibatlarning oldini olish mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ko‘mir konlarida xavfli zonalarni aniqlash va jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish kon xavfsizligini ta’minlashning muhim omillaridan biridir. Zamonaviy geodezik va kartografik texnologiyalar yordamida xavfli hududlarni aniqlash imkoniyati mavjud. Shu bilan birga, favqulodda vaziyatlarda birinchi yordam ko‘rsatish ko‘nikmalariga ega bo‘lish inson hayotini saqlab qolishda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hartman, H.L., Mutmansky, J.M. – Introductory Mining Engineering
2. Nashr: Wiley, 2-nashr, 2002.Konchilik jarayonlari, xavfsizlik va kon ichidagi xavfli holatlar haqida asosiy manba.
3. Mine Safety and Health Administration (MSHA)
4. Rasmiy sayt: https://www.msha.gov .Konlarda xavfsizlik qoidalari, gaz portlashlari va favqulodda vaziyatlar bo‘yicha ma’lumotlar.
5. Occupational Safety and Health Administration (OSHA)
6. Rasmiy sayt: https://www.osha.gov Ish joyidagi xavfsizlik, jarohatlar va ularning oldini olish choralariga oid materiallar.